

☞ НА ЕЗИКОВ ПОСТ ☞

ЗА ГЕОГРАФСКОТО „ДИРЕНЕ” НА ЕДНА ДУМА ОТ РОДОПСКОТО СЛОВНО БОГАТСТВО

Ефим Ушев

„Родопско бурило за маяко от началото на 20 в. и поукрасено бурило на две родопчанки от днес, чиито родители още през 1887 г. са се изселили и живеят в Чанаккале, Турция. Това са снимките, които представям, и както е видно, същите са запазили и стила на някогашните родопски одежди на своите родители...”

Този текст под двете снимки по-долу, пуснати наскоро във ФБ-страницата ми, отприщи маса коментари и допълнения от приятели от различни краища в цялата страна, че дори и от съседна Македония. Както се оказва от станалия открит дебат, родопското бурило за биене на мляко, от което се добиват масло и вкусната т. нар. мътеница (айран), има своето специфично и характерно за съответните райони наименование, което по-долу ще се опитам накратко да предам на читателите, изкушени от интереса към богатството на българските диалекти.

И така, въпросното бурило си е бурило само в родопския ни вилает, така си го наричат и в миналото, и днес родопчани, и те отнасят и запазват неговото наименование дори и в близки и далечни земи, където по едни или други, исторически или битови, причини се изселват от родните си земи.

Родопско бурило за мляко от началото на 20 в. и поукарасено бурило на две родопчанки от Чанаккале, чиито предци още през 1887 г. са се изселили в Турция

Това става ясно от включването в „разговора“ на наши сънародници в съседна Турция. Не е така обаче за сънародниците ни от съседно Вардарско, където на бурилото му казват „бучка“, а самото действие е „бучкане“, обяснено с глагола „бучкам“. Че това е така, стана ясно от факта, че те веднага бяха подкрепени от своите братя в Пиринска Македония, където бурило също е „бучка“, например в Неврокопско, в Сандански, Гоце Делчев, но не и в Разложко, където използваната дума е „чурило/чурилка“. В с. Краището (на 80 км югозападно от София), бурилото е също така „бучка“, както е и в Самоковско и Ихтиманско.

„Бучка“ (и бучкане) е бурилото и в Северозападна Бъл-

гария, но щом бурилото е бучка, как ще кажете за бучка сирене? – любопитствам аз, за да чуя веднага, че във Вардарско му казват „калап сирене“, а в Пиринско си е пак бучка сирене. „Бучка“ на бурилото казват и в Самоковско, става ясно от включванията в дискусията, а продуктите от нея – „матеница, извара, урга“. Но това не е всичко. Оттук идва още по-интересното. Защото родопското бурило има наименование „чутура“ в Добруджа, и по-точно – в с. Карасинан там, а в селата по Средногорието се нарича „буталка“, както е, оказа се, и в Чирпанско.

И сега внимавайте – в с. Смочево, община Рила, бурилото е... „бутимо“, в с. Калище, Радомирско – „батънка“, докато в с. Коркино, Дупнишко, е „бутелкя“... В Западните Родопи, разбира се, са си башка „луди“ и на бурилото в с. Сатовча, например, му викат „бутило“. За да завършим с „най-стряскащото“ засега название, до което се докопахме. Защото в с. Избегли, Асеновградско, на обикновеното родопско бурило му казват... „грън“!

И така, граги приятели-читатели, когато сте свидетели на днешните спорове за това Е ли, или не Е език македонският говор на запад от нас, спомнете си за нашето родопско бурило и за неговите разновидности в наименованието му по цялото езиково землище на изстрадала България. И дано си отговорите...

П. П. Дори и когато този текст беше публикуван в сайта на „Златоградски вестник“ във ФБ, не престанаха да ваят варианти за родопското бурило и от още български краища. От тях подбираме още няколко.

Първото идва от с. Долна Диканя, Пернишко, където „бутелкя“ се казва на самия съг, в който се бие мътеницата, а това, с което се бие, се нарича „чурило“. Кое то мал-

ките деца обърквали с ручилото на гайдата. „Чутура” пък там наричат онзи съд, подобен на бутелкята, но по-малък и издълбан от цял къс дърво, в който се счукват пипера, солта и т. н. Второто е от с. Хлеvene, Ловешко, където на бурилото казват „матилка”, с ударение на първото А - за същото избиване на масло от мляко. Но аз лично се съмнявам, че думата „матилка” е за самото бурило. С нея по-скоро се назовава, вероятно, получената след избиването на маслото напитка, наричана по други места „мътеница”, или просто айран...

И още има - бурилото в с. Ястребна наричат „стъпа“, в което също, както и в Долна Диканя, се чука и сух червен пипер на ситно за зимата. В Якорудско пък бурилото се назовава и „мътилка“, а в с. Ситово, Елховско, близо до Голям Дървент на турската граница, внимавайте и с това ще завършим – на бурилото казват „бийница“, явно от глагола „бия“ (за млякото), както наричат там и самия продукт от бурилото, т. е. на айрана...

Добавка на редактора: Да живеят източнородопските говори, които са единни в своето многообразие! В моето родно хасковско село Мандра на съда, в който се избиваше млякото, за да се извади маслото, казваха както и в уж далечния Златоград – бурило. Остатъчния продукт пък наричаха бърканица – явно заради здравето бъркане с буталката.